

Krzysztof Szpara

Wybrane przykłady nowych produktów i działań na rzecz rozwoju turystyki w otoczeniu Zbiornika Myczkowieckiego w Bieszczadach

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 86, 199-208

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRZYSZTOF SZPARA

Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

**WYBRANE PRZYKŁADY NOWYCH PRODUKTÓW
I DZIAŁAŃ NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI
W OTOCZENIU ZBIORNIKA MYCZKOWIECKIEGO
W BIESZCZADACH**

Wprowadzenie

Obszar województwa podkarpackiego charakteryzuje się bogatymi walorami przyrodniczymi i kulturowymi oraz znacznym potencjałem turystycznym. Jest to jeden z najczystszych regionów kraju, charakteryzujący się wysoką lesistością (36,8% – drugie miejsce w Polsce) i niską emisją pyłów (3,2 tys. ton/rok). Województwo wyróżnia również dogodne położenie komunikacyjne¹.

Do charakterystycznych cech ruchu turystycznego na terenie województwa podkarpackiego należą m.in.:

- wyraźna sezonowość (ok. 60% ruchu koncentruje się w miesiącach letnich);
- nierównomierne rozmieszczenie (głównym obszarem jego koncentracji są Bieszczady);

---

¹ K. Szpara, M. Skała, *Wybrane zagadnienia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim w latach 1989–2010*, w: *Warsztaty z Geografii Turyzmu, Turystyka polska w latach 1989–2009*, red. B. Krakowiak, J. Latosińska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010, s. 67–80.

- niewielki udział obcokrajowców w atrakcjach turystycznych (ok. 4%)².

Do najważniejszych destynacji turystycznych Bieszczadów, należących równocześnie do najważniejszych tego typu miejsc na terenie województwa podkarpackiego, należą: Bieszczadzki Park Narodowy i Zbiornik Soliński. Koncentruje się tam większość ruchu turystycznego w regionie. Niestety w związku z wyraźną sezonowością obserwuje się na tym obszarze kumulację przyjazdów w okresie letnim i niewielkie wykorzystanie bazy w pozostałych miesiącach roku.

Do problemów, które pojawiają się na tym obszarze należą m.in.:

- zbyt duża presja turystów w krótkim czasie, przy niewielkim zainteresowaniu innymi miejscami położonymi na uboczu;
- niewielka liczba odpowiednich produktów turystycznych umożliwiających zwiększenie atrakcyjności regionu i wydłużenie sezonu turystycznego;
- pojawiające się coraz częściej formy turystyki sprzeczne z ideą zrównoważonego rozwoju (np. wszechobecne quady).

Aby sprostać wymogom dzisiejszego rynku usług turystycznych, należy więc w dalszym stopniu podnosić jakość i konkurencyjność oferowanych usług, tworzyć infrastrukturę turystyczną w obszarach dotychczas nie w pełni wykorzystywanych, a stanowiących potencjalną płaszczyznę rozwoju turystyki oraz tworzyć nowe produkty turystyczne.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wybranych nowych produktów turystycznych w otoczeniu Zbiornika Myczkowieckiego w Bieszczadach oraz zwrócenie uwagi na pozytywne działania niektórych instytucji, organizacji i stowarzyszeń w zakresie rozwoju funkcji turystycznej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

1. Charakterystyka obszaru badań

Zbiornik Myczkowiecki powstał w wyniku przegrodzenia doliny Sanu w Myczkowcach zaporą. Jego budowę rozpoczęto jeszcze w okresie międzywojennym, ale został oddany do użytku w 1960 roku. Utworzony w ten sposób

---

² M. Skala, K. Szpara, *Ruch turystyczny w województwie podkarpackim*, w: *Walory ekologiczne i turystyczne północnej części Euroregionu Karpackiego*, red. J.R. Rak, Wydawnictwo Muzeum Regionalnego im. Adama Fastnachta w Brzozowie, Brzozów 2010, s. 201–213.

akwen zajął ok. 2 km² powierzchni i gromadzi 10–11 mln m³ wody. Jest to zbiornik wyrównawczy dla Zbiornika Solińskiego. W związku z pracą elektrowni wodnej w Solinie i ciągłym mieszaniem wód temperatura wody w Zbiorniku Myczkowieckim jest o kilka stopni niższa niż w sąsiednim Zbiorniku Solińskim, co wielu turystów odczuwa jako dyskomfort.

Otoczenie zbiornika bogate jest w wysokiej klasy walory przyrodnicze i kulturowe. Nad jego brzegami znajdują się znane miejscowości turystyczne (Myczkowce, Bóbrka, Solina), które oferują bazę noclegową o zróżnicowanym standardzie. Na terenie Myczkowiec w byłych koszarach i w dawnym wojskowym ośrodku wypoczynkowym utworzono Ośrodek Wypoczynkowo-Rehabilitacyjny „Caritas” Diecezji Rzeszowskiej, którym kieruje ks. Bogdan Janik – postać bardzo zasłużona dla lokalnej kultury i turystyki. W dolinie Sanu poniżej Myczkowiec znajduje się wieś Zwierzyn z „cudownym źródłem”.

Trzy kilometry na północ od Myczkowiec położone są Uherce Mineralne, a trzy kilometry na północny-wschód, za grzbietem Michałowca – Orelec.

Do najważniejszych produktów turystycznych i innych działań w zakresie turystyki, które w ostatnim czasie pojawiły się lub stały się wyraźnie zauważalne w przestrzeni geograficznej obszaru badań, należą m.in.:

- Centrum Kultury Ekumenicznej w Myczkowcach;
- Ogród biblijny w Myczkowcach;
- Bieszczadzkie Centrum Nordic Walking;
- Ekomuzeum „W Krainie Bobrów”.

2. Centrum Kultury Ekumenicznej w Myczkowcach

Na terenie Ośrodka Wypoczynkowo-Rehabilitacyjnego Caritas Diecezji Rzeszowskiej w Myczkowcach stworzono Centrum Kultury Ekumenicznej.

Jednym z celów jego utworzenia było ukazanie odmienności, różnorodności i bogactwa stylów drewnianej architektury sakralnej pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego. Region ten był często bardzo niespokojny, ciężko doświadczony przez wojny, bratobójcze walki i inne tragiczne wydarzenia, ale z drugiej strony charakteryzował się zawsze niesamowitym bogactwem kulturowym.

Na obszarze ok. 0,8 ha zespół pod kierunkiem Janusza Kuliga – rzemieślnika z Chmielnika k. Rzeszowa wykonał 160 makiet obiektów sakralnych (cer-

kwi greckokatolickich, cerkwi prawosławnych i kościołów rzymskokatolickich) w skali 1:25. Zostały one posadowione na odpowiednio ukształtowanym terenie. W punkcie informacyjnym przygotowano w kilku językach interesujące informacje na temat parku miniatur.

Drugim celem utworzenia centrum było skłonienie do refleksji i próba innego spojrzenia na trudną bieszczadzką przeszłość. Bardzo niegdyś powszechne na tych terenach antagonizmy społeczno-polityczne znajdowały niestety swe odbicie również w sferze religijnej. Złożona i bolesna historia Bieszczadów do tej pory odciska się swym piętnem na życiu niewielu już rdzennych mieszkańców oraz wielu wysiedlonych.

Centrum Kultury Ekumenicznej w Myczkowcach nie uciekając od problemu, proponuje jednak spojrzenie na niego ponad podziałami. Poprzez swą działalność chce zachować w pamięci zanikające elementy kultur i szukać płaszczyzn wzajemnego dialogu, porozumienia i poszanowania. Umieszczony nad bramą do ośrodka napis „Ponad wszystkim niech będzie miłość” zwraca uwagę na potrzebę traktowania miłości jako podstawy wszelkich relacji międzyludzkich³.

Centrum zostało dedykowane wielkiemu orędownikowi pokoju i pojednania między chrześcijanami, ale też między różnymi religiami – Janowi Pawłowi II, dlatego też otwarto je i poświęcono w dniu 16 października 2007 roku, w 29. rocznicę jego wyboru na papieża. Codzienna działalność Ośrodka Wypoczynkowo-Rekreacyjnego Caritas w Myczkowcach realizowana jest zgodnie z ideą wspólnoty ponad podziałami. Na organizowanych tu koloniach przebywają też dzieci z Ukrainy i Białorusi, w tym również osoby wyznania greckokatolickiego lub prawosławnego. Zdaniem ks. Bogdana Janika wspólna zabawa i nauka pozwalają *budować ekumenizm oparty na wzajemnym zrozumieniu, bez uprzedzeń i stereotypów*. Dlatego też ośrodek ten bywa nazywany „Miasteczkiem Miłości”⁴.

---

³ www.myczkowce.org.pl, 15 października 2011.

⁴ www.myczkowce.org.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=51&Itemid=68, 15.10.2011.

3. Ogród biblijny w Myczkowcach

Ogród biblijny został założony w Ośrodku Wypoczynkowo-Rekreacyjnym Caritas Diecezji Rzeszowskiej w Myczkowcach. Zajmuje on powierzchnię 80 arów, które zostały podzielone na sekcje, pomiędzy którymi biegnie ścieżka o długości 580 m. Projekt ogrodu wykonała dr inż. Zofia Włodarczyk z Katedry Roślin Ozdobnych na Wydziale Ogrodniczym Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie.

W informacji na temat ogrodu można wyczytać, że oprócz walorów czysto estetycznych ma on również duże znaczenie duchowe. *Stanowi on bowiem specyficzny zapis teologii biblijnej i zawiera przemyślaną i uporządkowaną katechezę o biblijnej historii zbawienia*⁵.

Ogród jest podzielony na sekcje, a są to: Ciasna brama, Księga Biblii, Menora, Pobyt w Egipcie, Gorejący Krzew, Przejście przez Morze, Wędrowka po Pustyni, Góra Synaj, Ziemia Obiecana, Makieta Świątyni; Rodowód Jezusa; Narodziny Jezusa, Chrzest Jezusa; Pustynia Judzka; Poletka zbóż, Poletka ziół i warzyw, Winnica; Nauczanie Jezusa, Wiara, nadzieja, miłość, Cuda Jezusa, Rolnictwo czasów biblijnych, Dobry Pasterz, Owoc biblijny, Jezus i dzieci, Syn marnotrawny, Góra Błogosławieństw, Lilie polne, Jezus i Samarytanka, Gaj oliwny, Golgota, Ogród rezurekcyjny, Zesłanie Ducha Świętego, Alfa i Omega, „Meta” zwiedzania.

Bardzo interesujący pomysł, fachowe wykonanie, łatwy dostęp, możliwość zwiedzania w ciągu całego roku ograniczona tylko warunkami atmosferycznymi, bezpłatny wstęp i doskonale przygotowana strona WWW, na której znajduje się szczegółowy opis każdej sekcji sprawiają, że jest to bardzo interesujący produkt turystyczny regionu. Cenny tym bardziej, że stanowi dla osób wypoczywających w okolicy Soliny alternatywę dla wszechobecnego w sezonie letnim zgiełku i komercji.

4. Bieszczadzkie Centrum Nordic Walking

Od początku maja 2011 roku można korzystać z nowych elementów zagospodarowania turystycznego w okolicach Zbiornika Myczkowieckiego. Jest to

---

⁵ www.ogrod-biblijny.pl, 20 października 2011.

19 tras wyznakowanych w terenie. Szesnaście z nich przeznaczonych jest dla osób bez dobrego przygotowania kondycyjnego (dzieci, osoby starsze). Ich przejście zajmuje od dwóch do pięciu godzin marszu. Pomyślano jednak również o bardziej ambitnych wycieczkach. W tym celu wyznakowano trzy trasy całodniowe. Jedna z tras o długości 28 km przeznaczona jest dla rowerzystów (ewentualnie dla osób zmotoryzowanych). Pozostałe opracowano z myślą o turystach pieszych, w tym o pasjonatach nordic walking. Jedna z tras o długości 5 km dostępna jest dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. Mogą oni dotrzeć do malowniczego przełomu Sanu i do cudownego źródelka w miejscowości Zwierzyń. Zdaniem autorów przewodnika, na omawianym obszarze znajduje się obecnie najgęstsza sieć szlaków turystycznych ścieżek spacerowych⁶.

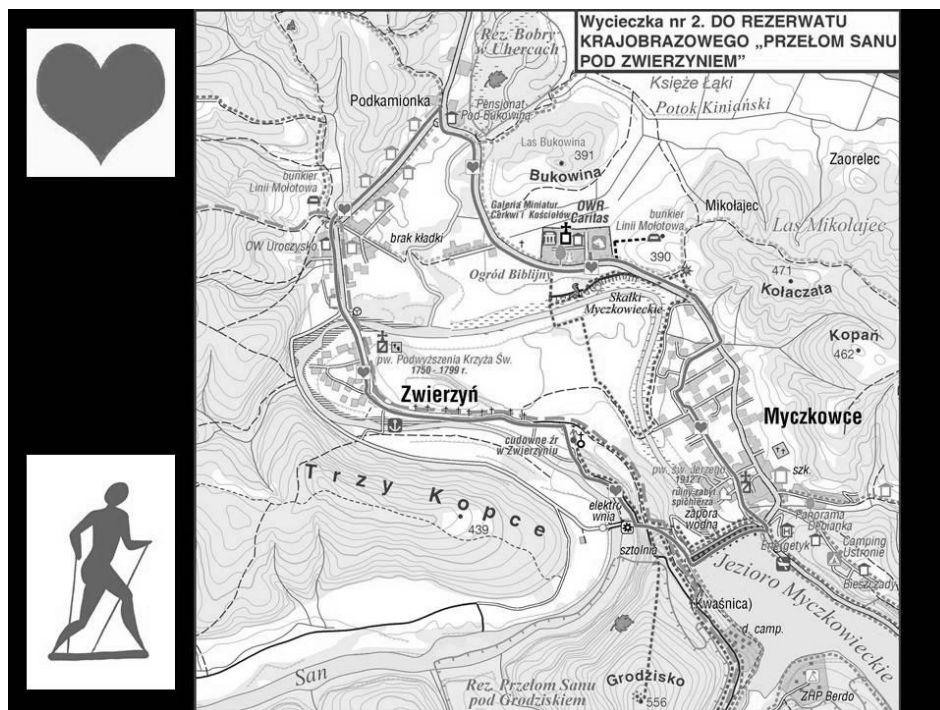
Ważnym elementem produktu jest bardzo interesująca publikacja *Myczkowce i okolice – Przewodnik po trasach pieszych ekomuzeum „W Krainie Bobrów” i otoczeniu Jeziora Myczkowieckiego* autorstwa Marii i Stanisława Orłowskich. W opracowaniu tym interesująco opisano okoliczne miejsca i miejscowości: Myczkowce Caritas, Myczkowce wieś, Bóbrkę, Solinę, Orelec, Uherce Mineralne i Zwierzyń. Przede wszystkim jednak autorzy przedstawili w nim 19 tras wycieczkowych (rysunek 1). Książka została bardzo estetycznie wydana, a jej walory wzbogacają mapy i liczne fotografie (m.in. przedstawicieli fauny i flory spotykanych na opisywanych trasach) autorstwa ks. Bogdana Janika i Jana Orłowskiego.

Uzupełnieniem produktu jest również mapa *Jezioro Myczkowieckie i okolice* w skali 1:25 000, opracowana przez wydawnictwo Compass, gdzie można znaleźć zbliżenia każdej z 19 tras.

Docelowo w każdej miejscowości znajdującej się na obszarze Ekomuzeum „W Krainie Bobrów” mają pojawić się tablice informacyjne z mapą terenu, na której zaznaczone będą proponowane przez autorów szlaki spacerowe.

---

⁶ M. i S. Orłowsky, *Myczkowce i okolice – Przewodnik po trasach pieszych ekomuzeum „W Krainie Bobrów” i otoczeniu Jeziora Myczkowieckiego*, Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, Myczkowce 2011, s. 192.

Rys. 1. Mapa okolic wsi Myczkowiec i Zwierzyn z naniesioną trasą wycieczki nr 2 *Do rezerwatu krajobrazowego „Przełom Sanu pod Zwierzyniem”*

Źródło: Stanisław Orłowski – materiały prezentowane na konferencji *Turystyka bez granic – wzmocnienie współpracy transgranicznej w turystyce w oparciu zrównoważony rozwój środowiska*, Hoczew 2011.

5. Ekomuzeum „W Krainie Bobrów”

Ekomuzeum to szereg obiektów znajdujących się na danym obszarze, które tworzą tzw. żywą kolekcję. W skład ekomuzeów wchodzi walory przyrodnicze i kulturowe, zagadnienia historyczne i wydarzenia związane z chwilą obecną, zabytki i współczesna działalność lokalnych społeczności. Jest to *zbiór rzeczy materialnych i niematerialnych związanych z miejscem pochodzenia i życia określonej grupy ludzi, czyli muzeum „małej ojczyzny”*⁷.

⁷ www.ekomuzea.pl, 4 listopada 2011.

Ekomuzeum „W Krainie Bobrów” zostało utworzone w roku 2008 na obszarze tzw. Kotliny Uherczańskiej i kilku otaczających ją pasm i grzbietów, m.in.: Żukowa, Michałowca i Koziańca. W jego skład wchodzi cztery wsie: Myczkowce, Zwierzyń, Uherce Mineralne i Orelec⁸. Pojawiająca się w nazwie kraina bobrów to nawiązanie do żyjących tu od kilkunastu lat gryzoni, które znalazły na tym terenie doskonałe warunki do rozwoju. W roku 1994 założono w tym miejscu rezerwat faunistyczny „Bobry w Uhercach” o powierzchni 27,12 ha⁹.

Utworzenie ekomuzeum było projektem Bieszczadzkiej Fundacji Rozwoju Postaw Twórczych „Orelec GALA” finansowanym w ramach ogólnopolskiego programu *Równać Szanse 2007* Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży oraz Polско-Amerykańskiej Fundacji Wolności. Na szczególną uwagę i wyróżnienie zasługuje fakt, iż realizowany był on w znacznej mierze przez młodzież gimnazjalną Zespołu Szkół Publicznych w Uhercach Mineralnych. Uczniowie zdobywali wiedzę na temat swojej „małej ojczyzny” i szykowali się do pracy w roli przewodników po ekomuzeum. Zdobywali również umiejętności w zakresie znakowania szlaków turystycznych, co zaowocowało utworzeniem kilkunastoposobowej grupy znakarzy, która zajmowała się odnawianiem lokalnych szlaków turystycznych i spacerowych. Własnymi siłami wykonali też stronę internetową i folder promujący Ekomuzeum „W Krainie Bobrów”, który z założenia miał być dostępny w miejscowej bazie noclegowej i w centrach informacji turystycznej. Ważnym elementem produktu są również tablice informacyjne w każdej miejscowości wzbogacone o mapy i fotografie. Nie zapomniano również o szkoleniach dla zawodowych przewodników górskich beskidzkich, którzy na co dzień oprowadzają wycieczki po Bieszczadach, aby zwracali uwagę swym grupom na piękno tej krainy¹⁰.

Jak słusznie zauważa Stanisław Orłowski, doświadczony przewodnik beskidzki i działacz na rzecz tworzenia produktów turystycznych oraz podnoszenia jakości w turystyce, a na co dzień mieszkaniec Orelea: *ekomuzeum stwarza lokalnym producentom żywności, rzemieślnikom, artystom możliwość sprzeda-*

---

⁸ M. i S. Orłowscy, *Myczkowce i okolice – Przewodnik po trasach pieszych ekomuzeum „W Krainie Bobrów” i otoczeniu Jeziora Myczkowieckiego*, Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, Myczkowce 2011, s. 192.

⁹ www.twojebieszczady.pl/uherce.php, 5.11.2011.

¹⁰ www.wrota.podkarpackie.pl, 10.11.2011.

wania swoich towarów bezpośrednio odbiorcy, sprzyja funkcjonowaniu sieci handlowej i różnorodnych usług, rozwojowi systemu informacji o nich. Podnosi atrakcyjność wypoczynku w tym miejscu i wymusza niejako tworzenie wspólnej strategii rozwoju turystyki, wspólnego informatora, przewodnika, mapy turystycznej, strony internetowej itp.¹¹.

Uwagi końcowe

Zaprezentowane w niniejszym opracowaniu produkty turystyczne zaistniały w przestrzeni geograficznej Bieszczadów w ciągu kilku ostatnich lat. Są to przykłady tzw. „dobrych rozwiązań”. Zapewne nigdy nie udałoby się zrealizować tych pomysłów, gdyby nie upór, zaangażowanie i olbrzymi wkład pracy wielu osób.

Przykład działań prowadzonych w otoczeniu Zbiornika Myczkowieckiego pokazuje, że można, a nawet trzeba próbować mobilizować lokalną społeczność do wspólnego działania i do realizacji tego typu celów. A może tylko nie trzeba im w tym przeszkadzać?

Centrum Kultury Ekumenicznej w Myczkowcach, Ogród biblijny w Myczkowcach, Bieszczadzkie Centrum Nordic Walking i Ekomuzeum „W Krainie Bobrów” to przykłady dobrze przygotowanych produktów turystycznych czy – jak chcą inni – składowe jednego kompleksowego produktu turystycznego o nazwie Ekomuzeum „W Krainie Bobrów”.

Tego typu działania sprawiają, że turysta może zechcieć przyjechać w Bieszczady również poza sezonem turystycznym. Niekoniecznie musi udawać się do Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Wycieczki mniej forsowne będą szczególnie polecane rodzinom z małymi dziećmi i osobom starszym. A takich nie brakuje w popularnych w Bieszczadach pokojach gościnnych oraz w gospodarstwach agroturystycznych. Jest to również alternatywa dla wszechobecnego w sezonie turystycznym zgiełku w nieodległej Solinie. Ponadto Zbiornik Myczkowiecki, który zawsze pozostawał nieco w cieniu większego, głębszego i generalnie bardziej popularnego Zbiornika Solińskiego może okazać się znacznie bardziej atrakcyjnym niż dotychczas.

W opinii przewodników górskich prowadzących wycieczki po omawianym terenie, grupy wykazują duże zainteresowanie zaprezentowanymi w niniej-

---

¹¹ M. i S. Orłowscy, *op. cit.*, s. 192

szym opracowaniu produktami. Wchodzą one do kanonu najważniejszych atrakcji turystycznych regionu. Nie można tego powiedzieć o Bieszczadzkim Centrum Nordic Walking, gdyż jest to produkt nowy i nie jest jeszcze szerzej znany.

Potrzeba tworzenia nowych produktów turystycznych umożliwiających wydłużenie sezonu turystycznego i bardziej równomierny rozkład ruchu turystycznego w przestrzeni geograficznej należy do najważniejszych działań w zakresie zrównoważonego rozwoju turystyki na tym obszarze.

**CHOSEN EXAMPLES OF NEW PRODUCTS AND ACTIVITIES
FOR TOURISM DEVELOPMENT OF SURROUNDING OF
MYCZKOWIECKI RESERVOIR IN THE BIESZCZADY
MOUNTAINS**

Summary

Bieszczady Mountains are one of the most significant touristic areas in Podkarpacie. Here touristic traffic is mainly concentrated in the Bieszczady National Park and Solina Reservoir. It is characterized by significant seasonality and concentration, that is why there is a real need to extend touristic season and its deconcentration. Therefore, there is a necessity for creation of new and interesting tourism products.

In 2008 at the vicinity of Myczkowiecki Reservoir the Ecomuseum "In the Beaver Land" was created. Here various initiatives aimed at enhancing the attractiveness of the region occurs. Among them the most interesting are: Ecumenical Cultural Center in Myczkowce, Biblical Garden in Myczkowce and Bieszczadzkie Nordic Walking Center. These are tourism products on which appropriate forms of tourism could be developed in accordance with the principles of sustainable development.

Translated by Katarzyna Szpara